Мнематабліцы ў карэкцыйна-педагагічным працэсе

З вопыту працы

А. У. Драневіч,
настаўнік-дэфектолаг першай кваліфікацыйнай катэгорыі
Ракаўскай СШ Валожынскаага раёна

Штогадовае дыягнастычнае абследаванне малодшых школьнікаў у нашай установе адукацыі паказвае, што колькасць дзяцей з маўленчымі парушэннямі з году ў год павялічваецца. Гэты факт пацвярджаецца і інфармацыяй, ўзятай з банку даных дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця (далей АПФР) галоўнага спецыяліста ўпраўлення дашкольнай адукацыі галоўнага ўпраўлення агульнай сярэдняй, дашкольнай і спецыяльнай адукацыі Міністэрства адукацыі А. Муліцынай. Варта адзначыць, што каля 90% ад агульнай колькасці – гэта дзеці, якія маюць парушэнні маўлення як самастойнае парушэнне або як адну з праяў у структуры іншага парушэння [6].

Парушэнні маўлення праяўляюцца па-рознаму, але ў любым карэкцыйным працэсе неад’емным этапам з’яўляецца развіццё звязнага маўлення. Прааналізаваўшы працы навукоўцаў, мы можам сцвярджаць, што звязнае маўленне – гэта разгорнутае, правільна афармленае, скончанае сэнсавае выказванне, якое складаецца са сказаў, лагічна звязаных паміж сабой. Звязнае маўленне – уменне поўна, складна, паслядоўна і зразумела для навакольных людзей перадаць змест гатовага тэксту або самастойна скласці тэкст. Толькі валодаючы добра развітым звязным маўленне, вучань можа даваць адказы на складаныя пытанні школьнай праграмы, паслядоўна і поўна, аргументавана і лагічна выкладаць свае ўласныя меркаванні, перадаваць змест тэкстаў з падручнікаў, нарэшце, абавязковай умовай для напісання праграмных

пераказаў і твораў з’яўляецца дастаткова высокі ўзровень развіцця звязнага маўлення школьніка.

Яго асноўная функцыя – камунікатыўная. Яна ажыццяўляецца ў форме маналогу (больш разгорнутае выказванне, змяшчае больш поўную фармулёўку інфармацыі) і дыялогу (размова можа быць фрагментарнай, няпоўнай, няма неабходнасці ў разгортванні думкі).

Пераказ лічыцца самым лёгкім відам маналагічнага выказвання і авалодаць ім дзеці павінны яшчэ ў дашкольным узросце. Аднак многія дзеці з парушэннямі маўлення адчуваюць цяжкасці, таму навучанне пераказу павінна праводзіцца яшчэ і ў школе. Любая праца будуецца ад простага да складанага і ўменне пераказваць лічыцца пачатковай прыступкай у авалоданні звязным маўленнем. Яму належыць асаблівая роля – тут удасканальваецца структура маўлення, яе выразнасць, уменне будаваць сказы.

Карэкцыйны працэс па развіцці маўлення досыць складаны і маштабны, і не для каго не сакрэт, што пазбаўлены ўсякай творчасці падыход можа зрабіць гэтае навучанне зусім нецікавым. Але зыходзячы са сваёй практыкі і абапіраючыся на прынцып нагляднасці, мы можам з упэўненасцю сказаць, што пры навучанні пераказу дзяцей, цалкам эфектыўным і займальным прыёмам з’яўляецца выкарыстанне мнематабліц.

Мнематабліца – гэта схема, у якой закладзена пэўная інфармацыя, так званы план выказвання, на значнасць якога неаднаразова ўказваў Л. С. Выгоцкі [2]. Ён адзначаў важнасць паслядоўнага размяшчэння ў папярэдняй схеме ўсіх пэўных элементаў выказвання. У сваіх працах многія педагогі (Т. А. Ткачэнка [5], В. К. Вараб’ёва [1], Л. М. Яфіменкава [3]) шырока выкарыстоўваюць мнематабліцы. Яны служаць своеасаблівым зрокавым планам для стварэння маналогаў, дапамагаюць дзецям будаваць структуру апавядання, паслядоўнасць апавядання, лексіка-граматычную напаўняльнасць апавядання. Мнематабліцы таксама выкарыстоўваюць пры ўзбагачэнні слоўнікавага запасу, пры навучанні складанню апавяданняў, пры адгадванні і загадванні загадак і завучванні вершаў.

Працуючы на пункце карэкцыйна-педагагічнай дапамогі ва ўстанове адукацыі з беларускай мовай навучання і выхавання, часта сутыкаюся з пытаннем, як зрабіць свой урок цікавейшым за папярэдні, як разнастаіць дыдактычны матэрыял па развіцці маўлення, бо на беларускай мове, на жаль, яго не так і шмат. Хочацца, каб дзеці прыходзілі з велізарным жаданнем і цікавасцю на заняткі, таму знаходзіць розныя варыянты дыдактычных дапаможнікаў, у тым ліку і мнематабліц, лічу ў сваёй дзейнасці неабходным.

У адну з асноў нашай працы па навучанні дзяцей пераказу літаратурных твораў ляглі апорныя карцінкі Н. В. Нішчавай [4] (матэрыял даступны праз QR-код).

Пры выкарыстанні ў карэкцыйным працэсе гатовых мнематабліц для навучання дзяцей пераказу вылучаецца **некалькі этапаў.**

Этап 1. Выразнае чытанне апавядання педагогам без папярэджання дзяцей аб наступным пераказванні (для забеспячэння цэласнага ўспрымання тэксту).

Этап 2. Гутарка па тэксце. Праца над мовай твора (вобразнасць). Тлумачэнне новых і незразумелых слоў.

Этап 3. Паўторнае чытанне апавядання педагогам. Дэманстрацыя мнематабліцы падчас чытання. Разбор таго, што на ёй намалявана. Перакадзіраванне інфармацыі, гэта значыць, пераўтварэнне з абстрактных сімвалаў у вобразы.

Этап 4. Пераказ тэксту дзецьмі з апорай на мнематабліцу.

Дзеці з вялікім задавальненнем удзельнічаюць і ў працэсе стварэння мнематабліц. Для таго каб скласці табліцу для пераказу , можна выкарыстоўваць наступны алгарытм.

Алгарытм

Этап 1. Праслухаць тэкст. Падзяліць тэкст на фрагменты.

Этап 2. Начарціць на лісце паперы квадраты па колькасці фрагментаў тэксту.

Этап 3. Кадзіравацуь інфармацыю ў пэўную выяву, у кожным квадраце адлюстраваць тое, пра што гаворыцца ў фрагменце, ці тое, што з гэтым асацыіруецца. Замаляваць усю табліцу.

Этап 4. Уяўна паўтарыць інфармацыю, каб з абстрактных знакаў інфармацыя пераўтварылася ў выявы і сфарміраваўся лагічны ланцужок.

Этап 5. Ажыццявіць узнаўленне апавядання з апорай на сімвалы (вобразы).

Колькасць мнемаквадратаў, з якіх складаецца табліца, залежыць ад узросту і індывідуальных асаблівасцяў дзіцяці. Для дзяцей малодшага школьнага ўзросту гэта 9 і больш (да 25) мнемаквадратаў.

Карэкцыйны працэс па развіцці звязнага маўлення з выкарыстаннем мнематабліц несумненна мае поспех. Бачачы выяву таго, пра што ідзе гаворка, дзеці лягчэй успрымаць, перапрацоўваць інфармацыю, захоўваць і, вядома, прайграваюць яе. І што немалаважна, раўналежна са звязным маўленнем развіваецца зрокавае ўспрыманне, увага, мысленне.

Прапануем вашай увазе прыклады з практыкі.

Восеньскі кавёр

Чырвоны, жоўты, плямісты кладзецца на зямлю ліст. Хавае яе цёплай лапікавай коўдрай. Адлятаюць на поўдзень птушкі. Сонейка свеціць ярка, але грэе ўжо не так, як улетку. Прыйшла восень.

У лесе стала весялей і прывабней. Кроны дрэў размаляваныя ўсімі адценнямі – ад зялёных да пурпурных.

Па балотах чырванее журавіна, дзе-нідзе мільгаюць гронкі брусніцы.

Восеньскі дыван мітусіцца ў вачах. *(Па Б. Цімафееву.)*

Пытанні для размовы па тэксце

1. Пра якую пару года гаворыцца ў апавяданні? *(У апавяданні гаворыцца пра восень у лесе.)*

2. Як пачынаецца апісанне восені ў лесе? *(Чырвоны, жоўты, плямісты ліст кладзецца на зямлю.)*

3. З чым пісьменнік параўноўвае апалае лісце? *(Пісьменнік параўноўвае апалае лісце з цёплай коўдрай.)*

4. Што значыць слова *лапікавым*? Як вы разумееце гэтае слова? *(Лапікавае – гэта пашытае з кавалачкаў тканіны-латак.)*

5. Пра што далей расказвае пісьменнік? *(Ён піша, што птушкі ляцяць на поўдзень.)*

6. Як у аповядзе апісана восеньскае сонейка? *(Сонейка свеціць ярка, але ўжо не грэе так, як улетку.)*

7. Чаму? *(Прыйшла восень.)*

8. Як стала ў лесе з надыходам восені? *(У лесе з надыходам восені стала весялей і прывабней.)*

9. Чаму? *(Дрэвы размаляваныя ўсімі адценнямі – ад зялёных да пурпурных.)*

10. Як вы разумееце слова *пурпурныя*? *(Пурпурныя – гэта чырвоныя.)*

11. Пра якія дары лесу гаворыцца ў расказе? *(Па балотах чырванее журавіны, можна знайсці і брусніцы.)*

12. Як заканчваецца апавяданне? *(Восеньскі дыван мітусіцца ў вачах.)*

13. Што значыць слова *мітусіцца*? *(Пёстрае, пераліваецца ўсімі колерамі.)*

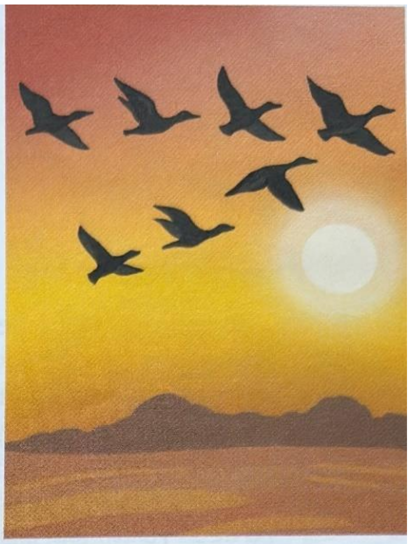

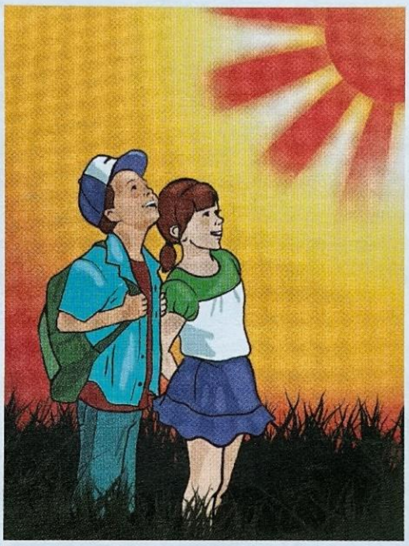

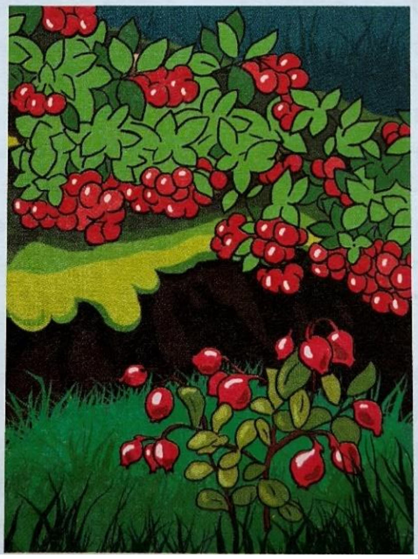
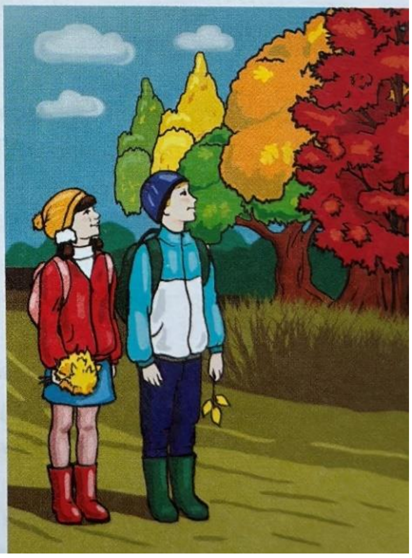

Адлятаюць жураўлі

У залатыя восеньскія дні сабраліся да адлёту жураўлі. Пакружылі яны над ракой, над родным балотам. Сабраліся ў стройныя вушакі, пацягнуліся ў далёкія цёплыя краіны. Праз лясы, праз палі, праз шумныя гарады высока ў небе ляцелі жураўлі.

Ледзь свяцілася над ракой, над ляснымі чорнымі верхавінамі ранняя зорка. Зноў падняліся жураўлі высока ў неба. З высокага неба пачулі мы іх развітальныя крыкі.

– Да пабачэння! Да пабачэння, жураўлі! Да радаснай сустрэчы вясною! *(Па І. Сакалову-Мікітаву.)*

Пытанні для размовы па тэксце

1. Вы праслухалі апавяданне. Пра што яно? *(Апавяданне аб тым, як ляцяць у вырай жураўлі.)*

2. Калі жураўлі сабраліся да адлёту? *(Жураўлі сабраліся да адлёту ў залатыя восеньскія дні.)*

3.Чаму аўтар называе восеньскія дні залатымі? *(У гэты час і трава, і лісце, і сонейка жоўтыя, нібы залатыя.)*

4. Дзе пакружылі жураўлі? *(Пакружылі жураўлі над ракой, над родным балотам.)*

5. Што жураўлі зрабілі потым? *(Потым жураўлі сабраліся ў стройныя вушакі і паляцелі ў вырай.)*

6. Як вы разумееце слова *вушакі*? *(Жураўлі выстройваюцца кутком, вушаком. Першым ляціць журавель-важак.)*

7. Дзе ляцелі жураўлі? *(Жураўлі ляцелі над лясамі, над палямі, над шумнымі гарадамі.)*

8. Дзе яны спыніліся на адпачынак? *(У глухім лесе на краі балота яны спыніліся на адпачынак.)*

9. Калі прачнуліся жураўлі? *(Жураўлі прачнуліся яшчэ да світання.)*

10. Што і як свяцілася над ракой, над ляснымі чорнымі верхавінамі? *(Крыху свяцілася над ракой, над ляснымі чорнымі верхавінамі ранняя зорка.)*

11. Куды падняліся жураўлі зноў? *(Зноў жураўлі ўзняліся высока ў неба.)*

12. Што пачулі мы з высокага неба? *(З высокага неба пачулі мы іх развітальныя зграі.)*

13. Як вы разумееце слова *крыкі*? *(Крыкі – моцныя гукі.)*

14. Што пракрычалі мы жураўлям? *(«Да спаткання! Да пабачэння, жураўлі! Да радаснай сустрэчы вясною.»)*

Як Томка не здаўся дурным

Томка не любіць, калі з яго смяюцца, пакрыўдзіцца, адвернецца. А потым ён навучыўся рабіць выгляд, што гэта не з яго смяюцца, а з некага іншага.

Неяк заўважыў Томка курачку з куранятамі. Ідзе бліжэй – хоча панюхаць. А курачка як закрычыць, як скокне на Томку – і паехала на ім. Едзе, дзяўбе, крычыць.

Томка пакрыўдзіўся, але не захацеў здацца смешным і адразу зрабіў выгляд, што ніхто яго не дзюбае, ніхто на ім не едзе, ніхто на яго не крычыць. І тады курачка саскочыла з яго і вярнулася да куранят. *(Па Я. Чарушыну.)*

Пытанні для размовы па тэксце

1. Пра каго я толькі што прачытала апавяданне? Як яно называецца? *(Вы прачыталі апавяданне аб шчанюку. Яно завецца «Як Томка не здаўся дурным».)*

2. Чаго не любіць Томка? Што ён робіць, калі з яго смяюцца? *(Томка не любіць, калі з яго смяюцца, – крыўдзіцца, адварочваецца.)*

3. Што навучыўся рабіць Томка, калі з яго смяюцца? *(Ён навучыўся рабіць выгляд, што гэта не над ім смяюцца, а над кім іншым.)*

4. Што адбылося аднойчы? *(Неяк заўважыў Томка курачку з куранятамі. Ідзе бліжэй – хоча панюхаць. А курачка як закрычыць, як скокне на Томку – і паехала на ім. Едзе, дзяўбе, крычыць.)*

5. Што зрабіў Томка? *(Томка пакрыўдзіўся, але не захацеў здацца смешным і адразу зрабіў выгляд, што ніхто яго не дзюбае, ніхто на ім не едзе, ніхто на яго не крычыць.)*

6. Чым скончылася гэтая гісторыя? *(Курачка саскочыла з яго і вярнулася да куранят.)*

Казёл

Ідзе казёл касматы, ідзе барадаты, рожышчамі памахвае, барадзішчай трасе, капытцамі пастуквае; блее, коз і казлятак кліча. А козачкі з казлянятками ў сад сышлі, траўку шчыплюць, кару грызуць, маладыя дрэўцы псуюць, малачко дзеткам копяць; а казляткі, малыя дзеткі, малачка насмакталіся, на плот узлезлі, рожкамі перадраліся.

Чакайце, прыйдзе барадаты гаспадар – вас усіх пакарае! *(Па К. Д. Ушынскаму.)*

Пытанні для размовы па тэксце

1. Пра каго вы праслухалі апавяданне? *(Мы праслухалі апавяданне пра казла, козах і казлятках.)*

2. Як апісвае аўтар казла ў пачатку апавядання? Які ён? *(Ідзе казёл касматы, ідзе барадаты.)*

3. Што робіць казёл? *(Казёл ражышчамі памахвае, барадзішчай патрэсвае, капыткамі пастуквае.)*

4. Чаму аўтар называе казліныя рогі рожышчамі, а казліную бараду барадзішчай? *(У казла вялікія вострыя рогі і вялікая густая барада.)*

5. Як казёл голас падае? *(Казёл блее, коз і казлятак кліча.)*

6. А што робяць козы? *(Козы з казлянятамі ў сад сышлі, траўку шчыплюць, кару грызуць, маладыя дрэўцы псуюць, малачко дзеткам копяць.)*

7. Чаму аўтар кажа, што козы дрэўцы псуюць? *(Калі пашкодзіць кару маладых дрэў, яны могуць загінуць.)*

8. Што робяць казляткі? *(Казляткі, малыя дзеткі, малачка насмакталіся, на плот узлезлі, рожкамі перадраліся.)*

9. Як аўтар заканчвае апавяданне? *(Пачакайце, прыйдзе барадаты гаспадар - усіх вас пакарае!)*

10. Хто такі барадаты гаспадар? *(Гэта казёл.)*

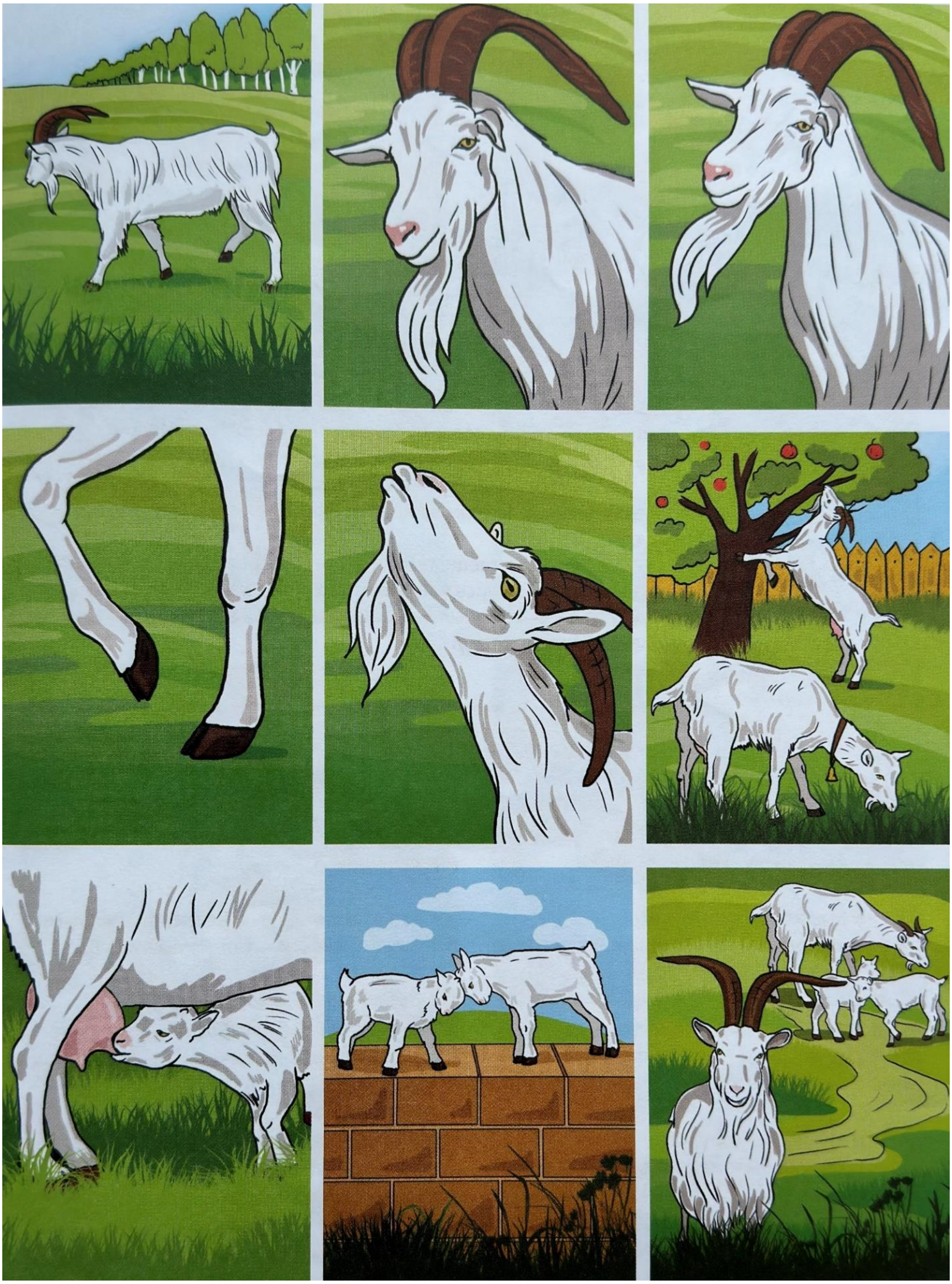

Два козліка

Два ўпартыя козлікі сустрэліся аднойчы на вузкім мастку праз ручай. Абаім адразу перайсці ручай было немагчыма. Аднаму трэба было вярнуцца назад, даць іншаму дарогу і пачакаць.

– Саступі мне дарогу, – сказаў адзін.

– Вось яшчэ! Я першы ўзышоў на мост. Пяць назад! – адказаў іншы.

– Не, брат! Я старэйшы за цябе, і не мне саступаць дарогу. Ні за вошта!

Тут абодва сутыкнуліся моцнымі лбамі, сашчапіліся рагамі і пачалі біцца.

Але мост быў мокры. Абодва ўпартыя праслізнуліся і паляцелі проста ў ваду. *(Па К. Д. Ушынскаму.)*

Пытанні для размовы па тэксце

1. Пра каго вы паслухалі апавяданне? *(Мы паслухалі апавяданне пра казляты).*

2. Дзе сустрэліся казляняты? *(Казляняты сустрэліся на вузкім мастку цераз ручай.)*

3. Ці маглі яны перайсці ручай, не саступіўшы дарогу адзін аднаму? *(Абодвум адразу перайсці ручай было немагчыма.)*

4. Што трэба было зрабіць? *(Аднаму трэба было вярнуцца назад, даць іншаму дарогу і пачакаць.)*

5. Казляняты так і паступілі? *(Не. Ніводны з іх не жадаў саступаць іншаму.)*

6. Што сказала адно казляня? *(«Уступі мне дарогу».)*

7. Што адказала іншае казляня? *(«Вось яшчэ! Я першы ўзышоў на мост. Пяцься назад!»)*

8. Першае казляня так і паступіла? *(Не. Ён сказаў: «Я старэйшы за цябе, і не мне саступаць дарогу. Ні за што! »)*

9. Што ж адбылося далей? *(Казляты сутыкнуліся моцнымі лбамі, сашчапіліся рагамі і пачалі біцца. Але мост быў мокры. Казляняты праслізнуліся і паляцелі проста ў ваду.)*

10. Якімі былі казляняты? *(Яны былі ўпартыя і не ўмелі саступаць адзін адному.)*

Хто мацнейшы?

Алёша заўсёды прыстае да Антона з рознымі пытаннямі:

– А колькі кіламетраў да неба? А што глыбейшае: мора ці акіян? А хто мацнейшы за ўсіх?

– Паглядзі вунь туды, – кажа Антон. – Бачыш, кран? Які цяжар ён паднімае – цэлы вагон.

– А хто мацнейшы за кран?

– Бачыш цягнік? Наперадзе – сіні электравоз. Ён цягне пяцьдзесят вагонаў. І яны даверху нагружаны. Ён мацнейшы за кран.

– А хто мацнейшы за электравоз?

– Вунь, глядзі, – кажа Антон. – Бачыш, грузяць карабель. У яго вялізны жывот. Туды залезуць дваццаць пяць такіх цягнікоў.

– А хто наймацнейшы? – не сцішаецца Алёшка.

– Думай сам. Хто прымушае працаваць кран, бегчы па рэйках электравоз, плыць карабель?

– Людзі.

– Значыць, хто найдужэйшы на зямлі?

-А! Здагадаўся! Чалавек! *(Па В. Суславу.)*

Пытанні для размовы па тэксце

1. Як называецца апавяданне, якое вы праслухалі? *(Апавяданне называецца «Хто мацнейшы?»)*

2. З чаго пачынаецца апавяданне? *(Малодшы брат Алёша заўсёды прыстае да старэйшага брата з пытаннямі.)*

3. Якія пытанні ён задае? *(Колькі кіламетраў да неба? Што глыбей: мора ці акіян? Хто ўсіх мацней?)*

4. Што сказаў старэйшы брат Антон, калі пачуў апошняе пытанне? *Паглядзі вунь туды. Бачыш кран? Які цяжар ён падымае-цэлы вагон.)*

5. І Алёша паверыў, што кран самы моцны? *(Не. Ён спытаў: «А хто мацнейшы за кран?»)*

6. Што паказаў яму Антон на гэты раз? Пра што Алёша спытаў Антона? *(Антон паказаў цягнік. Наперадзе быў электравоз. Ён цягнуў пяцьдзесят вагонаў. Алёша спытаў: «Хто мацнейшы за электравоз?»)*

7. І што зараз паказаў Алёшу Антон? І што хацеў даведацца Алёша? *(Антон паказаў карабель, у які могуць увайсці дваццаць пяць цягнікоў. Але Алёша хацеў даведацца, хто ўсіх мацнейшы.)*

8. Хто ж аказаўся самым моцным на зямлі? *(Самым моцным аказаўся чалавек, таму што ён кіруе ўсімі моцнымі машынамі на Зямлі.)*

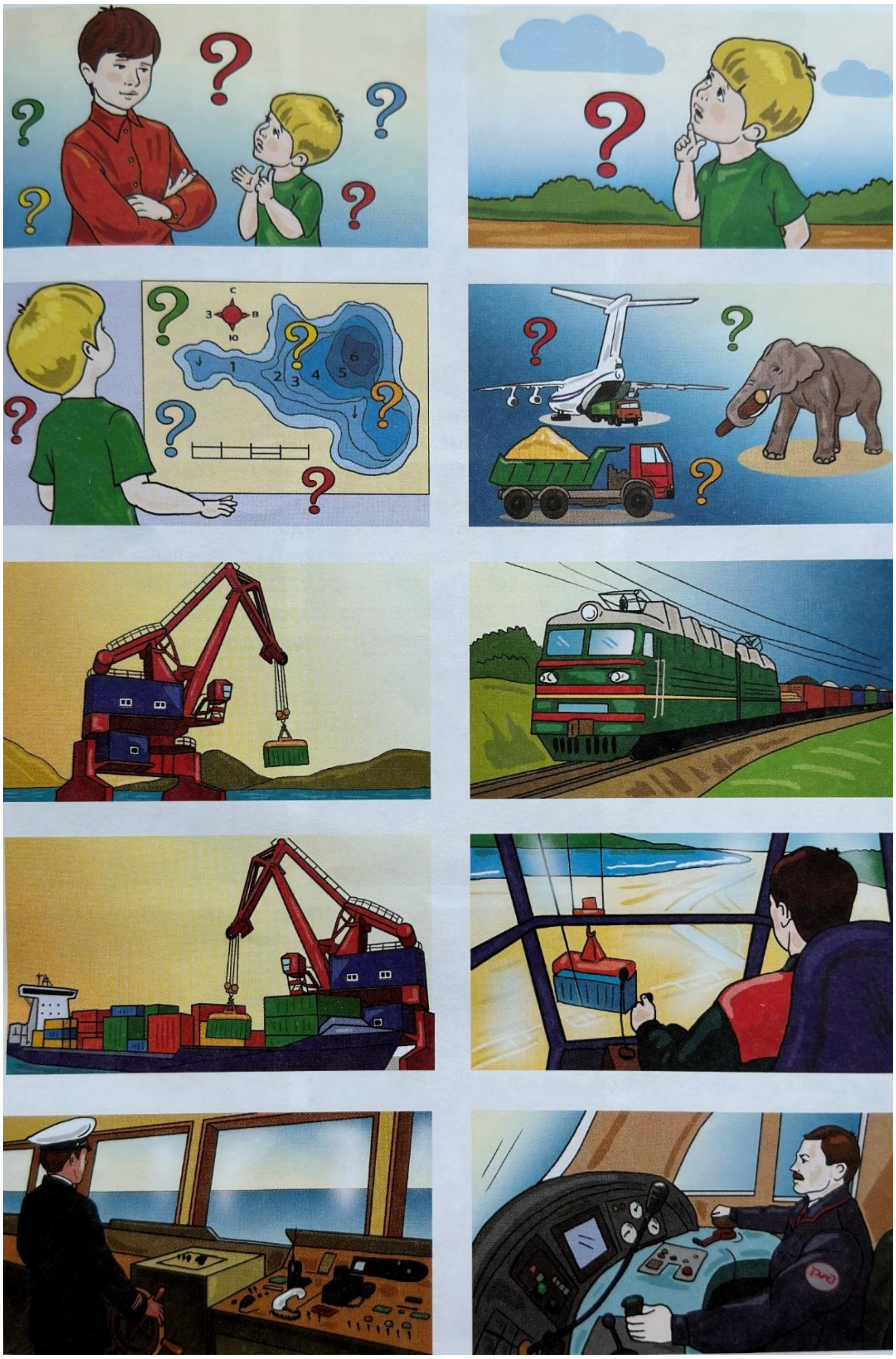

Малпы

Гэта вясёлыя смешныя звяркі, быццам маленькія хвастатыя чалавечкі. Пыскі зморшчаныя, як у бабулькі. Чорныя ручкі таксама зусім чалавечыя. А ногі - зусім як рукі, з доўгімі пальцамі. Імі малпы і чухаюць, і хапаюць, што ім трэба, і б’юцца. Цэлы дзень малпы падарожнічаюць па дрэвах. Крычаць, з галінкі на галінку скачуць. Бяда, калі такая вясёлая арава наляціць на агарод. Усё вырвуць, раскідаюць – не столькі аб'ядуць, колькі папсуюць. *(Па Я. Чарушыну.)*

Пытанні для размовы па тэксце

1. Пра каго я прачытала вам апавяданне? *(Вы прачыталі нам апавяданне пра малпаў.)*

2. Што кажа аўтар аб гэтых смешных вясёлых звярках у пачатку апавядання? З кім іх параўноўвае? *(Гэта вясёлыя смешныя звяркі, быццам маленькія хвастатыя чалавечкі.)*

3. Якія мыскі ў малп? *(Мыскі зморшчаныя, як у бабулькі.)*

4. Якія ў іх ручкі? *(Чорныя ручкі, зусім чалавечыя.)*

5. А ногі? *(А ногі – зусім як рукі, з доўгімі пальцамі.)*

6. Што малпы робяць нагамі? *(Імі малпы і чухаюць, і хапаюць, што ім трэба, і б’юцца.)*

7. Што робяць малпы цэлы дзень? *(Малпы цэлы дзень падарожнічаюць па дрэвах. Крычаць, з галінкі на галінку скачуць.)*

8. Што будзе, калі вясёлая арава малп наляціць на агарод? *(Бяда, калі такая вясёлая арава наляціць на агарод. Усе вырвуць, раскідаюць – не столькі аб’ядуць, колькі папсуюць.)*

Слон

З густых зараснікаў джунгляў нячутна выйшаў вялізны дзікі слон. Стаіць слон, быццам шэрая гара высіцца: ногі як бярвенне, вушы як два ветразі, доўгія біўні крывыя і моцныя. Выцягнуў слон хобат, вырваў з зямлі куст, сунуў яго цалкам у рот і пачаў жаваць. Нікога не баіцца такі асілак, ніхто яму не страшны. *(Па Я. Чарушыну.)*

Пытанні для размовы па тэксце

1. Пра каго вы паслухалі апавяданне? *(Мы паслухалі апавяданне пра слана.)*

2. Хто напісаў апавяданне? *(Апавяданне напісаў Яўген Чарушын.)*

3. Адкуль выйшаў слон? Якім ён быў? *(Вялізны дзікі слон выйшаў з густых зараснікаў джунгляў.)*

4. Што такое джунглі? *(У Індыі і ў іншых гарачых краінах так называюць лес.)*

5. З чым аўтар параўноўвае слана? *(Слон стаіць, як шэрая гара высіцца.)*

6. Як вы разумееце - высіцца? *(Высіцца – падымаецца высока.)*

7. З чым аўтар параўноўвае ногі слана? *(Ногі ў слана як бярвенне.)*

8. З чым аўтар параўноўвае вушы слана? *(Вушы слана, як два ветразі.)*

9. Якія ў слана біўні? *(Біўні крывыя і моцныя.)*

10. Што зрабіў слон, калі выйшаў з зараснікаў? *(Слон выцягнуў хобат, вырваў з зямлі куст, сунуў яго ў рот і стаў жаваць.)*

11. Каго баіцца слон? *(Нікога не баіцца гэты асілак, ніхто яму не страшны.)*

Лёвушка-рыбак

Глядзеў-глядзеў Лёвушка, як старэйшыя браты ў возеры рыбу ловяць, і захацелася яму самому паспрабаваць.

Вярнуўся ён дадому і папрасіў дзядулю падрыхтаваць яго на рыбалку. Даў дзядуля яму вуду, даў слоік з чарвякамі, растлумачыў, як чарвяка на кручок насаджваць, і пажадаў добрага ўлова.

– Дзякуй, – адказаў Лёвушка, – я вялікую рыбу злаўлю.

Пачаў ён вудзіць – адразу вялікая трапілася. Цягнуў ён яе, цягнуў, а выцягнуць не можа. Давялося яму распрануцца, разуцца і ў ваду лезці.

Глядзіць – а гэта і не рыба зусім, проста кручок за нейкія карані ўчапіўся.

Ішоў Лёвушка дадому сумны і думаў: «Што я дзядулю скажу? Навошта я выхваляўся?» *(Па І. Гурвіч.)*

Пытанні для размовы па тэксце

1. Пра што я прачытала вам апавяданне? *(Вы прачыталі апавяданне аб тым, як хлопчык захацеў навучыцца лавіць рыбу.)*

2. Чаму Лёвушка захацеў навучыцца лавіць рыбу? *(Лёвушка глядзеў, як старэйшыя браты ў возеры рыбу ловяць, і захацелася яму самому паспрабаваць.)*

3. Што зрабіў Лёвушка? *(Вярнуўся ён дадому і папрасіў дзядулю падрыхтаваць яго на рыбалку.)*

4. Што значыць падрыхтаваць? *(Сабраць.)*

5. Як дзядуля падрыхтаваў Лёвушку? *(Даў дзядуля яму вуду, даў слоік з чарвякамі, растлумачыў, як чарвяка на кручок насаджваць, і пажадаў добрага ўлову.)*

6. Што сказаў Лёвушка дзядулі на развітанне? *(«Дзякуй, – адказаў Лёвушка, – я вялікую рыбу злаўлю».)*

7. Як Лёвушка вудзіў рыбу? *(Пачаў ён вудзіць – адразу вялікая трапілася. Цягнуў ён яе, цягнуў, а выцягнуць не можа. Давялося яму распрануцца, разуцца*

і ў ваду лезці. Глядзіць – а гэта і не рыба зусім, проста кручок за нейкія карані ўчапіўся.)

8. Пра што думаў лёвушка, калі ішоў дадому сумны? *(Ішоў Лёвушка дадому сумны і думаў: «Што я дзядулю скажу? Навошта я выхваляўся?»)*

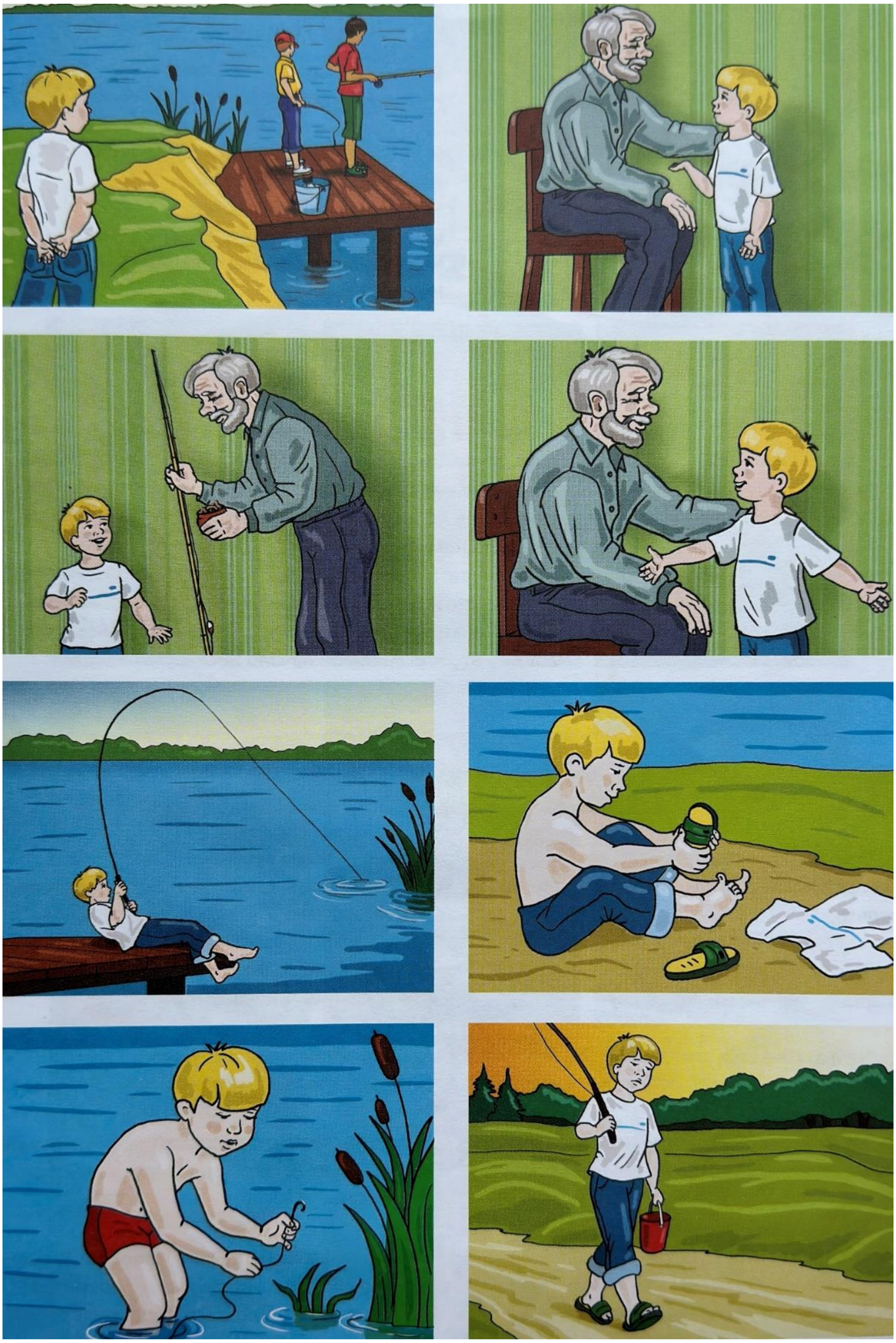

Сакавік

Сакавік – першы месяц вясны. На зямлі яшчэ ляжыць снег, ды і мароз іншы раз ударыць. Але паглядзіце, як асляпляльна свеціць сонца. Яго святло густое, залацістае. Промні сонца грэюць твар, рукі. І неба сіняе-сіняе, і па ім раскінуліся пухнатыя аблокі.

Пачынаецца раставанне снега. На узгорках з’яўляюцца першыя праталіны. У палях цурчаць яшчэ вельмі маленькія ручайкі. Ручаі, праталіны, першыя кучаравыя аблокі - гэта і ёсць самы пачатак вясны. *(Па Г. Скрабіцкаму.)*

Пытанні для размовы па тэксце

1. Пра што я прачытала вам апавяданне? *(Вы прачыталі апавяданне аб першым месяцы вясны, сакавіку.)*

2. Як пачынаецца апавяданне? *(Сакавік – першы месяц вясны.)*

3.Чым адрозніваецца гэты месяц? *(На зямлі яшчэ ляжыць снег, ды і мароз яшчэ можа стукнуць.)*

4. Але што гаворыць аб надыходзе вясны? *(Але ўжо асляпляльна свеціць сонца.)*

5. Як пісьменнік апісвае гэтае святло? *(Святло сонца густое, залацістае.)*

6. Як мы можам адчуць, што надышла вясна? *(Промні сонца грэюць твар і рукі.)*

7. Як апісваецца вясновае неба? *(Неба сіняе-сіняе, і па яму раскінуліся пушыстыя аблокі.*

8. Што адбываецца са снегам у сакавіку? *(У сакавіку снег пачынае раставаць.)*

9. Што з'яўляецца на узгорках? *(На узгорках з’яўляюцца першыя праталіны.)*

10. Што сказана ў апавяданні пра першыя ручайкі? *(У палях цурчаць яшчэ вельмі маленькія ручайкі.)*

11. Што пісьменнік называе прыметамі ранняй вясны? *(Ручаі, праталіны, першыя кучаравыя аблокі - гэта і ёсць прыметы ранняй вясны.)*

МАРТ

ЛІТАРАТУРА

1. **Воробьева, В. К.** Методика развития связной речи у детей с системным недоразвитием речи / В. К. Воробьева. – М.: Астрель, 2009.
2. **Выготский, Л. С.** Мышление и речь: психика, сознание, бессознательное / Л. С. Выготский. – М.: Лабиринт, 2001.
3. **Ефименкова, Л. Н.** Формирование речи у дошкольников / Л. Н. Ефименкова. – М.: Национальный книжный центр, 2015.
4. **Нищева, Н. В.** Обучение детей пересказу по опорным картинкам (5-7 лет) / Н. В. Нищева. – СПб.: ДЕТСТВО-ПРЕСС, 2023.
5. **Ткаченко, Т. А.** Обучение детей творческому рассказыванию по картинкам / Т. А. Ткаченко. – М.: Владос, 2013.
6. **Минобразования:** в Беларуси ежегодно увеличивается количество детей с особенностями писхофизического развития. – URL: https://belta.by/society/view/minobrazovanija-v-belarusi-ezhegodno-uvelichivaetsja-kolichestvo-detej-s-osobennostjami-592621-2023/ (дата обращения: 04.11.2024).